

7

MALÎ CİHAD

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَأَلْسِنَتِكُمْ

Enes'ten (r.a) rivâyet edildiğine göre Peygamber (s.a) şöyle buyurdu:
“Mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle cihad edin”⁵⁶.

56 Ebû Dâvud, Cihâd, 17; Nesâî, Cihâd, 1; Dârimi, Cihâd, 38; Ahmed b. Hanbel, III, 124.

AÇIKLAMA

Kadın-erkek İslâm ümmetinin gönüllerini coşturarak onları cepheye koşturan âmillerden birisi, serzeniş ve tehdit yüklü şu âyet olmalıdır: “De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, mensup olduğunuz oymak veya boy, kazanıp biriktirdiğiniz servetler, kötüye gitmesinden endişe ettiğiniz ticaret, hoşlandığınız konutlar size Allah’tan ve O’nun Elçisi’nden ve O’nun yolunda cihad etmekten/mücadele vermekten daha gönül bağlayıcı geliyorsa, bekleyin o zaman Allah emir ve iradesini açığa vuruncaya kadar! Allah günaha gömülüp gitmiş bir topluluğa asla hidayet etmez”⁵⁷.

Hz. Ali’nin hilafet devrinde Mısır valiliği yapmış olan (hicrî 36-37) Medineli sahâbî Kays b. Sa’d’ın, Tebük Gazvesi’nde güç durumda kalan orduyu kestiği develerle doyurduğu, hatta bu yüzden borçlandığı bilinir. İmkanlarını Allah için seferber eden bu cömert komutan sahâbî, yaptığı şu duâsıyla da müslümanlara örnek olmuştur: “Allahım, beni mal ile rızıklandır. Zira faaliyet (iş ve hizmet üretmek) ancak mal ile gerçekleşiyor!”

Çalışmak, uğraşmak, çabalamak, cehd ve gayret göstermek anlamına gelen *cihad*, İslâm dinini yükseltmek (i’lâ-i kelimetillâh), ilke ve değerlerini koruma ve kollama uğrunda maddî-manevî imkanları kullanmak ve feda etmek demektir. Cihad kavramı, sadece düşman güçlerine karşı cephede verilen fiilî-askerî mücadeleyi ifade etmez. Cihadın, aynı zamanda dil (el-cihâd el-lisânî), eğitim-öğretim/ilmî-kültürel (el-cihâd et-ta’lîmî), iktisâdî (el-cihâd el-mâlî) ve nefsin/egonun isteklerine karşı yapılan tür ve kısımları vardır. İslâmiyet’i ikâme ve ihya nâmına icra

edilen her türlü faaliyet, gereği gibi tanınıp yayılması için gösterilen zihnî, bedenî, malî-iktisadî, siyasî ve ictimai her türlü gayret, cihad kapsamında değerlendirilir.

Cihadın hedefi, ülkeleri istila edip yer altı ve yerüstü zenginliklerine el koymak değil, dünyanın refah ve saadetini sağlamak, insanca ve müslümanca yaşamının önündeki engelleri kaldırmak, hür iradeleriyle Müslüman olmak isteyenlere müsait ortamı hazırlamaktır. Nitekim Yüce Kur'an, İslâm'ın yaşayabilmesini ve varlığını sürdürebilmesini iki temel esasa bağlar: Cihad ve tafakkuh (ilim, dini ciddiyetle ve derinlemesine anlamak, ictihad)⁵⁸. Cihad ve ictihad ruhundan mahrum bir toplum, zillet ve esarete mahkûm demektir. Tabii günümüz şartlarında burada "ictihad" ile daha ziyade ortaya çıkan ve müslümanların gündemine oturan problemlere çözüm yolu bulma çabası kastedilir.

Şüphesiz barış esas olandır. Dirlik ve düzenlik içinde dinin icaplarını yaşamak, istenen ve beklenen bir hayat tarzıdır. "Ölümü temenni etmeyin" ve "Düşmanlarla karşılaşmayı istemeyin!" diyen de Allah Rasûlü'dür. Ne var ki *fitnenin*, yani insan hak ve hürriyetlerinin önünde baskı ve engelin olması halinde ise onunla mücadele edilmesi gerekir. Ayrıca, düşman güçlerine karşı caydırıcı olmak üzere askerî hazırlık yapılır. "Hazır ol cenge eğer ister isen sulh u salâh" sözünün hikmeti de budur.

Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın. Böyle yapmakla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz"⁵⁹. Rasûl-i Ekrem de, "Onlara (düşmanlarınıza) karşı gücünüzün yettiği kadar kuv-

58 Tevbe 9/122

59 Enfâl 8/60

vet hazırlayınız. Dikkat edin, kuvvet atmaktır, kuvvet atmaktır, kuvvet atmaktır!”⁶⁰. Bu hadiste geçen *atmak* (ramy) kelimesi, ok atmak ve silah kullanmak demektir. Şüphesiz bu, çağın icabına göre düşman güçlerinin saldırıları karşısında onlara karşı koyabilecek ve onlardan üstün kılacak tank, uçak, uçaksavar, tanksavar, top, füze gibi her türlü savaş malzemesi ve mühimmatını içine alır. Aynı kökten dilimizde kullanılan *mermi* kelimesi de *atılan* demektir. Ayrıca ekonomik güç, kara ve demir yolları, her türlü altyapı hazırlığı, söz konusu *kuvvet* için olmazsa olmaz temel unsurlardır. Ayrıca Rasûl-i Ekrem, “Ben rahmet peygamberiyim. (Bıçak kemiğe dayandığında ise) savaş/mücadele meydanlarının peygamberiyim!”⁶¹ buyurur. Yapılan araştırmalara göre, Rasûl-i Ekrem yirmi yedi gazveye katılmış ve bunların dokuzunda fiilen savaşmıştır. Savaş meydanlarında Rasûl-i Ekrem, tarafların insan kaybının en az olabilmesi için gereken tedbiri aldığından, Müslümanların şehit sayısı yüz elliyi, düşmanların zâiyatı ise iki yüz elliyi geçmemiştir.

Demir bir sapan ve bir ziraat aleti gören sahâbî Ebû Ümâme el-Bâhîlî (r.a), Rasûlullah’tan şu hadisi işittiğini söyler: “Bu âlet bir kavmin/ailenin evine girerse, Allah oraya zilleti sokar”⁶². “Ziraatla iştigâlin sâir dinî vezâîfi ifaya mâni olması” veya “sınır boylarında vatanî görevini yapanlara yönelik bir uyarı” şeklinde açıklanır. İbn Hazm’ın (v. 456/1063) ifadeyle bu, cihaddan alıkoyan ziraî meşguliyettir. İmam Buhârî’nin “Ziraat aletiyle iştigâlin veya meşru sınırı aşmanın akıbetinden sakındırılan şeyler” bab başlığı altında bu rivâyeti zikretmesi, hadisin bu mânada anlaşılması gerektiğine işaret eder.

60 Müslim, İmâret 167; Ebû Dâvud, Cihâd 23; Tirmizi, Tefsîr (sûre 8) 5; İbn Mâce, Cihâd 19.

61 Ahmed b. Hanbel, IV, 395.

62 Buhârî, Hars, 2.

Meşhur İslâm âlimi Muhammed Hamidullah'ın (v. 2002) şu açıklaması, ekonomik gücün cihadla olan ilişkisini ortaya koymasına bakımından önemli bir örnek teşkil eder:

“Müslüman Mekkeliler hicret edince, Mekkeliler müşrikler, Müslümanların bütün menkul ve gayrimenkul mallarını hırsızlar gibi almışlardı. Peygamberimiz, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali vs. bütün Müslümanların mallarını Mekkeliler gasbetmişlerdi. Bunun için Müslümanların Mekkelilere karşı mallarıyla vs.yle ilgili olarak mücadele etmeleri gayet haklıydı. Sonra Mekkeliler ticaret kabilelerinin Mısır, Suriye, Irak vs. gibi kuzey memleketlerinden elde ettikleri gelirleri İslâm aleyhine silah olarak kullanıyorlardı. Bu bakımdan Müslümanların, Mekkelilerce yapılmak istenen bu ticarete mâni olmaları gerekiyordu. Peygamberimiz, Mekkelilerle ilişkilerinde ya savaş yolunu seçer ya da Medinelileri savaştan caydırmak için ekonomik baskı uygulayabilirdi. İsteseydi Mekke'ye ordu gönderir, Mekkelilerle savaşır, onları öldürebilirdi. Fakat Peygamberimiz bunu istemedi ve dedi ki: “Belki bugünkü Mekkeliler İslâm'ı kabul etmeyebilirler, fakat yarın çocuklarının İslâm'a girmeleri mümkündür”. Bunun için Mekkelileri ve çocukları öldürmek yerine, kendilerine iktisadî baskı yaparak, Müslümanların hasmı olmalarını önlemek istedi. İşte bundan dolayı, kuzey yolundan Mekkeliler kabilelerin geçmesini menetti. (...) Öyle ki ticaretleri aksadı ve Mekkeliler fakirleştiler. İşte bu süreç sonunda, Müslümanlarla cepheleşmeden vazgeçtiler”.

Şu âyet-i kerîme, bu konunun son talimatı olsun: “Ey iman edenler! Allah'tan korkun. O'na yakın olmak için yol (vesile) arayın ve yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz”⁶³.

---

63 Mâide 5/35